

 ILE MAHKEMELERİNE BAŞVURAN VE BOŞANMA SÜRECİNDE OLAN  ILELERİN PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

Ercüment ERBAY¹

Fulya AKGÜL GÖK^{**}

Tuba YÜCEER KARDEŐ^{***}

ÖZET

Araştırmanın amacı Ankara 3. Aile Mahkemesine başvuran boşanma sürecinde olan bireylerin problem çözme becerilerinin incelenmesidir. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından düzenlenen soru kağıdı ve Heppner ve Peterson (1982) tarafından geliştirilen Şahin, Şahin ve Heppner tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Problem  özme Envanteri" kullanılarak toplanmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin %42,9'u erkek, %57,1'i ise kadındır. Araştırmaya katılan bireylerin genel olarak (%66) 31-50 yaş aralığında dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Katılımcıların eğitim düzeylerine bakıldığında, %40,5'inin lise mezunu, %26,2'sinin ise üniversite mezunu olduğu saptanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre erkek katılımcıların problem çözme becerilerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Eğitim düzeyleri ile "Problem  özme Envanteri" puan ortalamalarına bakıldığında her iki grup arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Buna bağlı olarak gelir düzeyi arttıkça problem çözme becerilerinin arttığı görülmüştür. Bu sonuçlar doğrultusunda boşanma sürecindeki bireylerin karşılaŐtıkları zorluklarla baş etmede problem çözme becerilerinin yapılandırılması ve güçlendirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Boşanma, boşanma sürecinde aile, problem çözme becerisi

¹ Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ercumenterbay@gmail.com

^{**} ArŐ. Gör., Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, fullyagok@gmail.com

^{***} ArŐ. Gör., Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, yuceer.t@gmail.com

A STUDY ON THE INVESTIGATION OF PROBLEM SOLVING SKILLS OF FAMILY WHO APPLIED TO FAMILY COURT AND ARE IN DIVORCE PROCESS

ABSTRACT

The purpose of this research is the analysis of problem-solving skills of couples who applied to 3rd Family court. The research data were collected by researchers with questionnaire which was regulated by researchers and with Problem-Solving Inventory which was adapted to Turkish by Şahin, Şahin and Heppner, and was developed by Hepner and Peterson (1982). 42.9% man and 57.1% women participated to research. Generally, people participated to research were between the range of 31-50 age. 40.5% of people participated to research were high school graduate and 26.2% people were university graduate. According to research conclusions, problem-solving skill of men found out to be higher than women's. There is significant difference between problem-solving skills and educational level ($p<0,05$). Accordingly, it was observed that increasing the income level leads to an increase of problem-solving skills. According to the results, problem-solving skills of man and women in divorce process should be enhanced.

Keywords: Divorce, family in divorce process, problem solving skill.

GİRİŞ

Toplumsal yapının değişmesi, kadının gelir getiren bir işte çalışmaya başlaması, kırsal kesimden kente olan göç, geniş aile yapısının birey üzerindeki baskısının azalması ve eğitilmiş kadınların artması gibi nedenler bir anlamda kadınların özgürleşmesini sağlayarak geleneksel kültürün tabu olarak gördüğü boşanma olgusunun daha esnek bir yapıya bürünmesine neden olmuştur. Toplumun kadına ve erkeğe yüklediği rollerin özellikle kent yaşamında değişime uğraması aile içindeki rolleri ve eşler arasında iletişimi de etkilemiştir. Tüm bu süreçler aynı boşanma oranlarının artmasına da neden olmuştur.

Günümüzde batı toplumlarında evlilik oranları düşerken boşanma oranları da hızla yükselmektedir (Landis, 1975, akt. Beştepe ve ark., 2010, s. 15). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, Türkiye'de

2004'te 91 bin 22 olan boşanan çift sayısı 10 yılda yaklaşık yüzde 38 artışla 2013'te 125 bin 305'e yükselmiştir.

Aile ve aileyi oluşturan bireyler, zaman zaman çeşitli bedensel, ruhsal, sosyal, çevresel ve fiziksel sorunlarla karşılaşır. Bu sorunların beraberinde getirdiği rahatsız edici, engelleyici sonuçlarla mücadeleye girişen aile bazı sorunlar karşısında başarılı olurken, bazı sorunlar karşısında da başarılı olamaz (Bulut, 1999). Eğer çiftler sağlıklı bir iletişimden yoksunsa evlilik çatışmaları da kaçınılmaz olmaktadır (Christensen&Shenk, 1990; akt. Karahan, 2007, s. 846). Bu başarısızlık durumu ve evlilikteki çatışmalar boşanmayla sonuçlanabilir. Boşanma eşler hayatta iken evlilik ilişkisine mahkeme kararı ile hukuken son verilmesidir (Akıntürk, 1996, s. 252). Boşanma, eşlerin sadece yasal olarak evliliğini bitirmesi olarak nitelendirilemez. Özgüven (2001), boşanma sürecinin, yasal, duygusal, sosyal ve ekonomik boyutlarının olduğunu ifade etmektedir. Boşanmanın çeşitli nedenleri olmasına rağmen günümüzde boşanma nedenleri arasında toplumsal yapıdaki değişiklikler ve maddi sorunlar (Coontz, 2007), kadının ekonomik özgürlüğünün artması, boşanmanın kolaylaşması ve toplumun boşanmaya ilişkin bakış açısının değişmesi (Ünlü, 1993), eşlerin birbirlerinden beklentilerinin karşılanamaması, iletişim sorunları, kültürel farklılıklar (Şendil ve Kızılbağ, 2005) gibi sebepler sayılabilir.

Boşanma ve boşanma sonrası süreç kadın ve erkeğin yaşamında derin etkiler bırakabilmektedir. Evlilik yaşamının sona ermesi, kadın ve erkeğin hayatlarını yeniden şekillendirmesini ve yapılandırmasını gerektirmektedir. Schalkwyk (2005, s. 90) boşanma aşamasında özellikle kadınların kültürel bağlamda kendilerini yeniden düzenleyerek ve inşa ederek boşanmayla başa çıkmada yeni yollar edindiklerini ifade etmiştir. Ergin ve Dağ'a göre (2013, s. 37) yaşanan zorluklarla başa çıkmadaki önemli bir kişisel kaynak kişinin problem çözme becerileridir. Etkili problem çözme, problemin doğru tanımlanması, gerekli bilgilerin toplanması, çözüm yollarının belirlenmesi ve en uygun olan seçeneğin seçilerek uygulanması ile gerçekleşmektedir. Morgan (1999), problem çözme sürecinin, belli bir amaca ulaşmak için güçlükleri ortadan kaldırmaya yönelik çabaları gerektiren bir süreç olduğunu ifade etmiştir.

Problem çözme becerisinde, bireylerin içsel ve dışsal dinamikleri oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda bireylerin içsel ve dışsal kaynakları problem çözme becerilerini de etkileyebilmektedir.

Problem çözme becerisine sahip kişilerin ortak özelliklerinden bazıları, yenilikçi ve yeni oluşumlara açık, sorumluluk duygusuna sahip, düşüncelerinde esnek, alternatif fikirler üretebilen, kendine güvenir, aktif ve enerjik olmalarıdır (Aksu, 2008: 69). Ancak boşanma süreci, problem çözme becerilerinin kadın ve erkekte farklılıklar göstermesine neden olabilmektedir. Araştırmalar erkeklere oranla kadınlarda problem çözme becerilerinin daha düşük olduğunu göstermektedir (Woszidlo ve Segrin, 2013; Schalkwyk, 2005). Boşanma sürecinde kadınların problem çözme becerilerinin erkeklere göre daha düşük olmasının nedeni çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitliliği, kültürel yapı ve toplumsal baskı, eğitim durumu, gelir durumu ve sosyal destek sistemleri gibi etmenler oluşturabilir. Schalkwyk (2005), boşanmış kadınlarla yaptığı nitel çalışmada çalışmaya katılan kadınların bir kısmının ayrılık sonrasında kendilerini suçlu hissettiğini, bir kişi üzerinde yoğun baskı hissettiğini, bir kişi ise tek başına yaşam sürme düşüncesini kabul etmede zorlandığını ifade etmişlerdir.

Materyal Ve Yöntem

Araştırma, Ankara ili 3. Aile mahkemesine Ekim-Aralık 2013 tarihleri arasında başvuran, boşanma sürecinde olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 24'ü kadın ve 18'i erkek toplamda 42 kişi ile yapılmıştır. Katılımcılarla Sosyal Hizmette Alan Uygulaması dersi kapsamında görüşülmüş olup, araştırmacılar tarafından oluşturulmuş görüşme formu ve Problem Çözme Envanteri kullanılarak toplanmıştır.

Görüşme formunda bazı sosyo-demografik özellikler (cinsiyet, yaş, gelir, eğitim durumu) yer almıştır. Ölçek kısmında ise Heppner ve Peterson (1982) tarafından geliştirilen Problem Çözme Envanteri (PÇE) kullanılmıştır.

Heppner ve Peterson (1982) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe çevrisi Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından gerçekleştirilmiştir. Problem Çözme Envanteri, 35 maddelik, 1-6 arası puanlanan likert tipi, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendisini algılayışını ölçen bir bireysel değerlendirme ölçeğidir. Puan ranjı 32-192'dir.

Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireylerin problem çözme konusunda kendini yetersiz algıladığını göstermektedir. Puanlama esnasında 9, 22. ve 29. maddeler puanlama dışı tutulur. 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30. ve 34. maddeler ters olarak puanlanan maddelerdir.

Bu maddelerin yeterli problem  zme becerilerini temsil ettiği varsayılmıŐtır (Savaşır ve Şahin, 1997).

Araştırmanın yöntemi, deđiŐkenlere göre farklılığın belirlenebilmesi için parametrik olmayan desenlerde kullanılan cinsiyet için Mann Whitney U ve yaş, gelir için Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. İliŐkinin belirlenebilmesi için Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıŐtır.

Araştırmanın verileri SPSS 16.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Amaç

ÇalıŐmanın genel amacı, aile mahkemelerine başvuran ve boşanma sürecinde olan bireylerin problem  zme becerilerinin incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda araştırmanın amaçları aŐađıdaki soru cümleleri ile ifade edilmiştir.

Aile mahkemelerine başvuran ve boşanma sürecinde olan bireylerin aŐađıda belirtilen özellikler ile problem  zme becerileri arasında ilişki var mıdır?

- Boşanma sürecinde olan bireylerin cinsiyetleri
- Boşanma sürecinde olan bireylerin yaşları
- Boşanma sürecinde olan bireylerin eğitim durumları
- Boşanma sürecinde olan bireylerin gelirleri
- Boşanma sürecinde olan bireylerin  ocuk sahibi olma durumları

ÇalıŐma Grubu

Araştırma, Ankara ili 3. Aile mahkemesine Ekim-Aralık 2013 tarihleri arasında başvuran, boşanma sürecinde olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden toplam 42 kadın ve erkekle yapılmıştır.

Araştırmanın zaman sınırlılıklarının olması ve uygulama kapsamında alınan izin süresince olması ve katılımın gönüllülük esasına dayalı olması gibi nedenlerden dolayı araştırma örneklem yerine çalıŐma grubu Őeklinde tasarlanmıŐtır.

Bulgular

Bu bölümde boşanma sürecindeki bireylerin bazı sosyo-demografik özelliklerine ilişkin ve bu bireylerin bazı sosyo-demografik özellikleri ile problem  zme becerileri arasındaki iliŐkiye dair bulgulara yer verilmiŐtir.

Tablo 1: *Boşanma Sürecindeki Bireylerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular*

Yaş	Sayı	%
20-30	11	26,2
31-40	14	33,3
41-50	14	33,3
50 üstü	3	7,1
Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	24	57,1
Erkek	18	42,9
Eğitim Durumu	Sayı	%
Sadece okuryazar	1	2,4
İlkokul mezunu	6	14,3
Ortaokul mezunu	4	9,5
Lise	17	40,5
Üniversite	11	26,2
Lisansüstü	3	7,1
Gelir	Sayı	%
0-800	2	4,8
801-1600	25	59,5
1601-2400	9	21,4
2401-3200	1	2,4
3201-4000	4	9,5
4000 üstü	1	2,4
Çocuk Durumu	Sayı	%
Evet	32	76,2
Hayır	10	23,8
Total	42	100

Araştırmaya katılan boşanma sürecindeki bireylerin yaş dağılımlarına bakıldığında, genel olarak katılımcıların %66'sının 31-50 yaş

arasında dağılım gösterdikleri görülmektedir. 50 yaş üstü bireylerin ise en az dağılıma (%7,1) sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan boşanma sürecindeki bireylerin cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında katılımcıların %42,9'unun erkek, %57,1'inin ise kadın olduğu görülmektedir. Akkaya (2010: 55), boŐanmak üzere mahkemeye başvuran kiŐilerle yaptığı araştırmaya katılan toplam 144 kiŐiden %56,3'ünün kadın, %43,7'sinin erkek katılımcıdan oluŐtuđunu saptamıŐtır.

Araştırmaya katılan boşanma sürecindeki bireylerin eğitim durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların %40,5'inin lise mezunu, %26,2'sinin niversite mezunu, %2,4'ünün ise sadece okur-yazar olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan boşanma sürecindeki bireylerin gelir durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların %59,5'inin gelirinin 801-1600TL arasında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %21,4'ünün geliri 1601-2400 arasında, %4,8'inin ise gelirinin 0-800TL arasında olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan boşanma sürecindeki bireylerin ocuk sahibi olma durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında, katılımcıların %76,2'sinin ocuk sahibi olduğu, %23,8'inin ocuk sahibi olmadığı görülmektedir.

Tablo 2: Boşanma Sürecindeki Bireylerin Bazı Sosyo-Demografik  zelliklerine Göre Problem  ozme Envanteri Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (Kruskal Wallis)

	Sayı	Ort.	
Yaş			
20-30	11	26,14	X ² =2,388 p=0,496
31-40	14	18,75	
41-50	14	21,07	
50 st	3	19,33	
Eğitim durumu			
Sadece okuryazar	1	37,00	X ² =23,411
İlkokul mezunu	6	32,58	

Ortaokul mezunu	4	26,75	p=0,000
Lise	17	20,79	
Üniversite	11	7,91	
Gelir			
0-800	2	35,50	X ² =18,468 p=0,002
801-1600	25	26,00	
1601-2400	9	16,89	
2401-3200	1	11,00	
3201-4000	4	4,50	
4000üstü	1	1,00	

Araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özelliklerinden yaş değişkeni ile "PÇE" puan ortalamalarına bakıldığında, 20-30 yaş aralığında olan katılımcıların problem çözme becerilerinin diğer yaş grubunda olan katılımcılara göre daha düşük olduğu görülmekle birlikte her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($p>0.05$).

Araştırmaya katılanların yaşları ile PÇE sonuçları arasında anlamlı bir ilişki görülmemesine rağmen ($p>0,05$), araştırmaya katılan bireylerin yaşları ilerledikçe problem çözme becerilerinin arttığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özelliklerinden eğitim durumu değişkeni ile "PÇE" puan ortalamalarına bakıldığında iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($p<0.05$). Araştırmaya katılan bireylerden üniversite mezunu olan bireylerin (%7,91) problem çözme becerilerinin diğer eğitim düzeyinde olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Genel olarak bulgular incelendiğinde eğitim düzeyi arttıkça bireylerin problem çözme becerilerinin yükseldiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özelliklerinden gelir değişkeni ile "PÇE" puan ortalamalarına bakıldığında, her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($p<0,05$). Bulgular incelendiğinde 0-800 TL (%35,50) aralığında geliri olan bireylerin problem çözme becerilerinin en az düzeyde olduğu, gelirleri 4000 TL ve üzerinde (%1,00) olan bireylerin ise problem çözme becerilerinin en

yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak gelir düzeyi arttıkça problem çözme becerilerinin arttığı söylenebilir.

Tablo 3: Boşanma Sürecindeki Bireylerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Problem Çözme Envanteri Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (Mann Whitney-U)

Cinsiyet	N	Mean Rank	P
Kadın	24	22,02	p>0.05
Erkek	18	20,81	

Araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özelliklerinden cinsiyet değişkenleri ile "PÇE" puan ortalamalarına bakıldığında, her iki grupta da gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir (p>0.05).

Tartışma Ve Sonuç

Boşanma süreci, ailedeki her bir ferdi içine alan ve sadece bireylerin boşanma süreci esnasındaki yaşamlarını değil ileriki yaşamlarını da olumsuz etkileyen bir süreçtir. Boşanma sürecinde eşler hem maddi yoksunluğa düşmekte, özellikle ülkemizde kadınların bu güçsüz durumla daha çok karşılaştığı söylenebilir, hem de bu süreçte ruhsal yönden önemli zorluklar ile karşı karşıya kalabilmektedir. Boşanmış eşler üzerinde karşılaştırılmalı olarak yapılan bir araştırmada, boşanmış erkeklerde evli erkeklere göre beş kat daha yüksek bir oranda, boşanmış kadınlarda da evli kadınlara göre üç kat yüksek bir oranda ruhsal bozukluk saptanmıştır (Yörükoğlu, 1992). Uçan (2010) yaptığı bir araştırmada boşanma sürecinde yaşanan sorunlar nedeniyle takip edilen 110 kadından 32'sinin evliliklerini sürdürmek istediklerini, bu isteğin ise ekonomik olarak eşe bağımlı olma ve çocuk sahibi olma durumlarından kaynaklı olduğunu belirtmiştir. Bu araştırma sonucundan da anlaşılacağı üzere kadınların ekonomik kaygıları ve geçimini sağlamada ekonomik desteğinin olmaması gibi durumlar kadını boşanma sürecinde sorunlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu anlamda özellikle kadınların boşanma sürecinde sorunlarla baş etme kapasitesinin geliştirilmesi önemli bir gereksinim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmaya kadın ve erkek katılımcıların katılım gösterme durumlarının yüzde ve sayılarına bakıldığında kadın katılımcıların daha fazla katılım gösterdiği görülmektedir. Bu durumun boşanma sürecindeki kadınların, sorunların paylaşımında erkeklere göre daha dışa dönük olduğu söylenebilir. Buradan hareketle, kadınların boşanma sürecinde problem çözme becerisi yönünden erkeklere göre daha çok desteğe ihtiyaç duyduğu söylenebilir.

Bir başka araştırma sonucuna göre ise boşanma davalarının %60.5'i kadınlar tarafından açıldığı ifade edilmektedir (Demirci ve diğ., 2005). Bu durum, kadın katılımcıların erkeklere göre daha fazla olmasının başka bir nedeni olarak görülebilir.

Yaşanan zorluklarla başa çıkmadaki önemli bir kişisel kaynak, kişinin problem çözme becerileridir. Etkili olmayan biçimde problem çözme olumsuz sonuçlar doğurmakta ve ruhsal uyumsuzluğa yol açmaktadır (Ergin, 2013:37). Buna göre yapılan birçok araştırma da gösteriyor ki, boşanma süreci bireylerin ruhsal sağlığını etkilemekte, bireylerin, özellikle kadınların baş etme kapasitesini düşürmekte ve bireyleri yaşama karşı güçsüz bırakabilmektedir.

Bu anlamda boşanma sürecinde bireylerin zorluklarla ve problemlerle baş etmesi, bireylerin ancak problem çözme becerilerinin yapılandırılması ve güçlendirilmesi ile gerçekleşebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özelliklerine bakıldığında öğrenim dışında bir fark saptanamamıştır. Katılımcıların eğitim durumları ile ilgili bulgular incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun eğitim düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Demirkan ve diğ. (2009)'nin yaptığı araştırmada da boşanan bireylerin %40'ının eğitim düzeylerinin lise ve dengi okullar olduğu görülmektedir. Genel olarak bulgular incelendiğinde ise, eğitim düzeyi arttıkça bireylerin problem çözme becerilerinin yükseldiği görülmektedir. Yıldırım (2004: 73) da belirttiği gibi boşanmaların öğrenim durumlarıyla olan ilişkisi dikkate alındığı zaman, Türkiye'de ilkökul mezunu olan bireylerin boşanma oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bunun temel sebeplerinden birisi, evliliklerin bu öğrenim grubunda sayısal olarak yığılmış olmasıdır. Öğrenim durumuyla ilgili boşanmaların seyrine bakıldığı zaman, eğitim durumu yükseldikçe boşanma oranının düştüğü gözlemlenmektedir.

Araştırmaya katılan boşanma sürecindeki bireylerin genel olarak gelirlerinin aylık asgari geçim sınırının altında olduğu söylenebilir. Bu anlamda araştırmaya katılan bireylerin evin bütçe idaresi konusunda zorluklarla karşılaştığı söylenebilir. Evin bütçe idaresinde zorluklar yaŐanması aile içi iletişimi olumsuz yönde etkileyen en önemli etkenlerden biridir. Ayrıca aile birliğinin korunması ve sağlanması ise büyük rol oynamaktadır. Aylık gelirin aile bireylerinin harcamalarını karŐılayamaması durumu, aile birliğinin bozulmasını beraberinde getirebilmekte ve ekonomik yoksunluk doğrudan boşanmanın nedenlerinden biri olarak belirlemektedir.

Wang ve Amato (2000), eğitim, gelir ve çalıŐma durumu gibi deĐiŐkenlerin boşanma süreci ile baş etmede önemli rol oynadığını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda eğitim düzeyinin yüksek olması bir işte çalıŐma olasılığını arttırmakta ve bu durumda bireyin baĐımsızlaŐmasını ve problem çözme becerisini etkilemektedir. Buna göre araştırma sonucunun, diğer araştırma sonuçları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Beştepe ve diğ. (2010)'nin yapmıŐ olduğu bir çalışmada mahkemeye boŐanmak üzere başvuran bireylerin daha fazla geçim zorluğu yaşadığı saptanmıştır. Ekonomik yönden geçim zorluğunun evlilikte uyumunu bozduğu, sorun çözme becerisini olumsuz etkilediği belirtilmektedir. Bu çalışmaya bakıldığında, ekonomik sorunların boşanma sürecindeki bireylerin problem çözme becerilerini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Araştırmanın sonucunda gelir düştükçe problem çözme becerisinin dŐtĐu bulgusuna varılmıŐtır, bu bulgu ile araştırmanın yapılan diğer araştırma sonuçları destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında 20-30 yaş aralığındaki bireylerin problem çözme becerilerinin dŐk olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalar evliliğin ilk beş yılının kritik bir dönem olduğunu ve bu dönemde bireylerin karŐılaŐtıĐları bu yeni deneyim karşısında baş etme kapasitelerinin ve problem çözme becerilerinin daha dŐk olduğunu ifade etmektedir. Yapılan bir araştırmada, Türkiye'de boşanma olaylarının %60'ı 25-39 yaş grubu erkeklerde ve 20-34 yaş grubu kadınlarda meydana geldiği sonucuna varılmıŐtır (Yıldıırım, 2004: 71).

Araştırmaya katılan bireylerin büyük bir çoğunluğunun ocuk sahibi olduğu görülmektedir. Boşanmanın olumsuz sonuçlarına sadece boşanan bireyler değil aynı zamanda ve hatta daha çok çocukların maruz kaldığı

bilinmektedir. Evliliğin bitmesi hem bireyler hem de çocuklar için bir dizi olumsuz sonuç doğurmaktadır. Boşanmanın ayrılan çiftler üzerinde, mali, sosyal, fiziksel ve ruhsal olarak olumsuz ya da nadiren olumlu etkilerinin olması olasıdır (Polat, 2012). Boşanma sürecindeki çiftlerin problem çözme becerisinden yoksun olması çiftler arasında çatışmaya ve çatışmanın artmasına neden olurken, bununla birlikte çocukların ruhsal gelişimi ve aile algısı zarar görmekte hatta çocukların devlet tarafından korunmalarına sebebiyet vermektedir. Çocukların korunma kararlarına bakıldığında, büyük oranda aile parçalanması sonucunda çocukların korunma altına alındığı görülmektedir. Bu da boşanmanın olumsuz sonuçlarının bireylere nasıl yansıdığını göstermek ile birlikte, boşanma sürecindeki bireylerin problem çözme becerilerinin gelişmesine yönelik herhangi bir müdahalenin planlanmamasının doğurduğu sonuçları da göstermektedir.

Boşanma üzerine ABD’de yapılan çalışmalarda, boşanmaların yarısından fazlasında 18 yaşından küçük bir çocuk olduğu görülmüştür. ABD’de 1998 istatistiklerine göre her yıl 1 milyon çocuğun ebeveynlerinin boşanmasına tanık olduğu bildirilmektedir. Boşanma eşlerin ilişkisinde ortaya çıkan değişikliklerin yanı sıra, boşanan çiftin ebeveyn olarak rolleri açısından da oldukça önemlidir. Ebeveynler açısından boşanmayı inceleyecek olursak, boşanma ile birlikte yeni bir yaşam kurma, hem eski eşle hem de çocuklarıyla yeni ilişki biçimleri geliştirme; ayrıca, boşanan anne açısından ortaya çıkan maddi zorluklar, sosyal ilişkilerde değişiklikler gibi aşılması gereken sorunlar gündeme gelmektedir (Öngider, 2013:142-143). Karşılaşılan yeni zorluklar karşısında bireylerin özellikle kadınların problem çözme becerisinin olması büyük önem teşkil etmektedir.

Araştırmaya katılanların problem çözme becerilerine bakıldığında boşanma sürecinde olan erkeklerin problem çözme becerilerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Boşanmanın kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerinin erkekler üzerindeki etkilerinden daha fazla olduğunu, ayrıca boşanmış kadınların ruhsal sağlıkları bakımından diğer kadınlardan daha dezavantajlı olduğunu gösteren çalışmalar vardır (Polat, 2012:21). Uçan (2010)’nın yaptığı çalışmada 110 kadın, psikiyatrik açıdan değerlendirilmiş, kadınların %74.5’inde depresyon, %53.6’sında anksiyete teşhisi bulunmaktadır. Bu kadınlardan depresyon ve anksiyetenin birlikte

görüldüğü 37 kadında (%33.6), intihar riskinin çok yüksek olduğu saptanmıştır. Boşanma sürecinde yaşadığı sorunlar nedeniyle daha önce intihar girişiminde bulunan 8 (%7.3) kadın bulunmaktadır.

Araştırmaya katılanların problem çözme becerileri ve gelir düzeyleri arasındaki farka bakıldığında boşanma sürecinde olan bireylerin gelir düzeyleri arttıkça problem çözme becerilerinin arttığı söylenebilir.

Nitekim Çamur Duyan (2000: 35), aile yaşam döngüsüne ilişkin yaptığı araştırmasında aile yaşam döngüsünün ilk evresinde kişinin sosyo-ekonomik statüsünün aile yaşam döngüsü açısından çok önemli olduğunu ifade etmektedir. Boşanmış kadınlarla yapılan çalışmada evli oldukları dönemde kadınların % 54'ünün ev hanımı oldukları ve herhangi bir gelirlerinin olmadığı saptanmıştır (Demirkan ve diğ., 2009). Bu araştırma sonucu ekonomik açıdan bakıldığında büyük oranda kadının boşanma sürecinden daha çok etkilenebileceğini göstermektedir.

Boşanma sürecinde kadın ve erkek arasında her ne kadar anlamlı bir fark görülmesi de erkeklerin problem çözme becerilerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Papp ve ark. (2007)'nin yaptıkları çalışmada problem çözme becerileri açısından boşanma sürecindeki erkekler ve kadınlar karşılaştırıldığında, erkeklerin problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre bu çalışmada da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu durum toplumun kültürel yapısında boşanmaya bakışın daha geleneksel çizgide olmasıyla açıklanabilir. Kadının boşanmasıyla birlikte toplumun kadına bakışının olumsuz yönde değişmesi, kadının düzenli gelir kaygısı ve yaşamın devamında gelecek kaygısı gibi etmenler kadının problem çözme becerisini olumsuz yönde etkilediğini düşündürülebilir.

Günümüzde aile politikaları ve yasal düzenlemeler her ne kadar teorikte aile birliğini düzenlemeye ve geliştirmeye yönelik olduğu iddiasında olsa da toplumun algısı ve pratikte teoriğin yansımalarının gerçekleşmemesi halen kadını toplumsal yaşama karşı güçsüz bırakmaktadır. Kültürel ve toplumsal yapının boşanma sürecindeki kadına bakışı, ötekileştirmeyi beraberinde getirmekte ve kadının yaşam içinde güçlenmesine yönelik iyileştirme sürecinin gerçekleştirilememesi, boşanma sürecindeki kadını problem çözme becerilerinden yoksun bırakmaktadır.

ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda, boşanma sürecindeki ailelerin problem çözme becerilerinin nasıl artırılacağı ile ilgili öneriler şu şekilde ifade edilmiştir:

Öneriler bağlamında öncelikle aile danışmanlığının vurgulanmasına özel bir ihtiyaç vardır. Evlilik süresince yaşanan sorunlar daha fazla derinleşmeden profesyonel bir destek alınması ve aile danışma hizmetlerinden yararlanılması ailenin bütünlüğüne fayda sağlayacaktır. Son dönem aile politikalarında aile danışma hizmetlerine özel ve kamu olmak üzere ağırlık verilmekte ve bu hizmetlere erişim kolaylaştırılmaktadır.

Araştırmada eğitim düzeyinin düştükçe problem çözme becerilerinin düştüğü görülmektedir. Özellikle araştırmaya katılan kadınların boşanma sürecinde problem çözme becerilerinin erkeklere oranla daha düşük olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizde eğitim politikalarının düzenlenmesi, toplumda okullaşma oranının artmasına yönelik çalışmaların yapılması ve kadınlara yönelik eğitim politikalarının düzenlenmesi büyük önem arz etmektedir.

Araştırmada gelir düzeyi düştükçe problem çözme becerilerinin düştüğü görülmektedir. Buna göre aile birliğinin sağlanması ve bu ailelerin daha sağlıklı bir evlilik yaşamı sürdürebilmeleri için aile yaşamına ilişkin yeni politikaların geliştirilmesi ve devletin bu ailelere yönelik bağımlılık yaratmayacak şekilde ekonomik destekte bulunması gerekmektedir.

Son olarak boşanma sürecindeki ailelere, boşanma kararı hakim tarafından onaylanmadan önce uzmanlar tarafından belirlenen süre kapsamında psiko-sosyal eğitimlerin düzenlenmesi ve bu bireylerin boşanma kararını yeniden sağlıklı bir şekilde düşünmeleri sağlanmalıdır. Koruyucu-önleyici hizmetler kapsamında da bireylerin kurum ve kuruluşların çeşitli seminerler ve eğitimler düzenleyerek, aile hayatının sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi bakımından bireyleri bilgilendirmesi ve bilinçlendirmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

AKINTÜRK, T. (1999). *Aile Hukuku*, ÖSYM Basım Matbaası: Ankara

AKKAYA, M. (2010). *Bağlanma stilleri, stresle başa çıkma tarzları, problem çözme becerileri ve iletişim tarzlarının boşanma süreci üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

AKSU, M.T. (2008). Kronik Hastalığı Olan ocukların Annelerinin Sosyodemografik zellikleri Depresyon, Anksiyete, Problem zme Yeteneği ve Yaşam Kaliteleri Açısından Değerlendirilmesi (Uzmanlık Tezi). T.C. Sağlık Bakanlığı HaydarpaŐa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği. İstanbul.

BEŞTEPE, E., ERBEK, E., SAATIOğLU, ., AKAR ÖZMEN, H. ve ERADAMLAR, N. (2010). "Psikiyatrik Yardım Talebi Olan, Olmayan ve Boşanma AŞamasındaki iftler Arasında Cinsiyet Yönünden Uyum, Problem zme Becerisi, Boyun Eğici DavranıŐ ve fke Tutumunun Karşılaştırılması", *Nöropsikoloji ArŐivi*, 47, 15-22.

BULUT, I. (1993). *Ruh Sağlığının Aile İŐlevlerine Etkisi*, Ankara: T.C. BaŐbakanlık Aile Araştırma Kurum Yayınları.

COONTZ, S. (2006). "The Origins of Modern Divorce", *Family Process*, 46 (1), 7-16.

DEMİRI, Ő., GÜNAYDIN, İ. G., DOğAN. H., AYNACI, Y. (2005). "Konya İlindeki Boşanmaların Retrospektif Değerlendirilmesi", *Adli Bilimler Dergisi*. 19(1), 22-28.

DEMİRKAN, S.Y., GÜNİNDİ ERSÖZ, A., BEDER ŐEN, R., ERTEKİN, E., SEZGİN, ., TURGUT, A.M. ve ŐEHİTOęLU, N. (2009). *Boşanma Nedenleri AraŐtırması*, T.C. BaŐbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

ERGİN, B.E. ve DAğ, İ. (2013). "KiŐilerarası Problem zme DavranıŐları, YetiŐkinlerdeki Bağlanma Yönelimleri ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İliŐkiler", *Anatolian Journal of Psychiatry*, 14, 36-45.

KARAHAN, T.F. (2007). "The Effect of a Couple Communication Program on Passive Conflict Tendency among Married Couples", *Educational Sciences Theory & Practice*, 7 (2), 845-858.

MORGAN, C.T. (2009). *Psikolojiye Giriş*. (ev. Sirel KarakaŐ ve Rkzan Eski). Eğitim Kitapevi Yayınları.

ÖNGİDER, N. (2013). "Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 140-161. doi:10.5455/cap.20130510.

ÖZGÜVEN, İ.E. (2012). *Evlilik ve Aile Terapisi, Pdrem Yayınları*: Ankara.

POLAT, D. (2012). *Boşanma aşamasındaki bireylerin evlilik çatışmaları, çatışma iletişim tarzları ve sosyal destek sistemlerinin incelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

SAVAŞIR, I. ve ŞAHİN, N.H. (1997). *Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

UÇAN, Ö. (2007). "Boşanma Sürecinde Kriz Merkezine Başvuran Kadınların Retrospektif Olarak Değerlendirilmesi", *Klinik Psikiyatri*, 10, 38-45.

WANG, H., ve AMATO, P.R. (2000). "Predictors of Divorce Adjustment: Stressors, Resources, and Definitions", *Journal of Marriage and Family*, 62(3), 655-668.

WOSZİDLO, A. ve SEGRİN, C. (2012). "Negative Affectivity and Educational Attainment as Predictors Of Newlyweds' Problem Solving Communication and Marital Quality", *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 147 (1), 49-73.

YILDIRIM, N. (2004). "Türkiye'de Boşanma ve Sebepleri", *Bilig (Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi)*, 28, 59-81.

YÖRÜKOĞLU, A. (1992). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. 4. Baskı, Ankara: Özgür Yayın - Dağıtım.